

ПОТРЕБА ЗА ЗАКЛОНОМ

Кад је Лин Талбот ушао код Кингстона у Стенли авенији осети мирно поверење у самога себе. Кретао се у лакој свету: без замки, без замршености. Отац је поседовао један од највећих пословних концерна у граду: никакви новчани проблеми. Ускоро ће и он отићи да ради у једној од очевих пословница као млађи директор. А ту је била и Сали Ландсберг која је, иако се у принципу нису слагали, заиста била шармантна девојка. Лин Талбот није тражио више. У деветнаестој, изненађивао га је да има људи његових година који су се ослањали на дроге да би преживели један минут свог живота. Постојали су проблеми, наравно, па шта с тим? Он никад није допуштао својим проблемима да се множе. Удари, чим се проблем појави, рекао му је отац. А отац му је био човек од мало речи.

Код Кингстона Лион је посматрао редове и редове књига на продаји. Мирис нових књига га је увек дирао на необичан начин. Нарочито оне написане о другом светском рату. Још је чувао свој примерак *Алисе у земљи чуда* коју је његова старија сестра била добила за свој осми рођендан од оца и коју му је предала. Волео је мирис књиге. Волео је књиге уопште. Биле су свет сам за себе. Није то могао потпуно да објасни али је грубо осећао да оне чувају цивилизацију. Имао је скоро фанатично поштовање за западну цивилизацију. А цивилизација је за њега значила историју: порази, победе, открића. Кад би се осећао нерасположен један пасус из историје највећег народа би га вратио у његову нормалну веселост.

Тако је шетао околу полица књига мрмљајући самом себи: магациониране мисли, све овде, величина која је *Западна цивилизација*. Сети се фразе: Величина какав је био Рим. Где је то прочитао? Није могао да се сети. Рим је био. Али је и он био. И он је био део свега тога.

Читао је наслове књига, мирисао папир, осећао текстуру листова, пуштао да му се мозак окреће око свега тога, онда пређе даље ка следећој полици. Најзад одлучи да понесе кући ради бољег прегледа цепену књигу *Велики рајини говори Винстона Черчила*. Стави је у унутрашњи цеп свог сакоа.

Пошто је погледао околу да би се уверио да га нико није видео, пређе на одељење „науке“. Ту поче да гледа примерак Алберт *Ајнштајнове теорије релативитета*.

„Могу ли вам помоћи, Господине?“

Лин Талбот није морао да окреће главу да би знао да је човек поред њега, Африканац, и да га је ухватио. Имао је осећај да пропада кроз рупу у поду, да свет клизи изван видика свуда околу њега, његово бестежинско тело, брзо падајући у свеобухватну тмину.

Књига му испада из руку, и, како се нагну да је подигне, друга му испаде из џепа. За тренутак су се измешали под, књига и замишљена лица суседа и замутили у калејдоскопу. Прибра се, потражи књиге, и, како су му се знојави прсти затварали преко њих, осети да се под нагиње, долази горе и иде околу и околу.

„Могу ли вам помоћи?“

Човек је био још ту. Лин је могао да осети његово присуство: тежину његове коже и тај посебни „афрички“ мирис који је испуштала. Осети друга важнија присуства, оптужујућа, мада је тај део радње био заиста празан. У кошмару, и даље нагнут, стави књиге скупа, исправи се, замагљених очију и главе увучене у рамена против било каквог могућег ударца. Стави књигу из историје заједно са књигом из науке на исту полицу. Све време је био свестан мрачне ћутљиве фигуре која стоји поред, посматрајући га. Такође свестан своје грешке, али је било далеко до одељка историје.

„Та књига ту не припада, зар не?“

Лин Талбот се окрете: „Крваво добро могу да се старам о себи!“

Непокретан тешки склоп човека следи крв у Линовим венама. Гушио се. Дозивати у помоћ? Да ли би човек проговорио? Неспособан да гледа у човека, Лин је бело зурео у полице нових књига. Питао се да ли је поново почео да крвари. Осећао је да су му ноздрве тако топле.

Човек одмахну тужно главом и рече:

„Ако вам било кад буде потребна наша помоћ ми смо вам на располагању“.

Мала тишина, онда поново: „Нисте морали да то урадите — најзад, ово је радња ваших. Не би ми поверовали кад бих им рекао шта сте урадили.“

Човек погледа у Лин Талбота, одмахујући главом. *Не би ми поверовали* — Лин подиже глас до онога што је мислио да је добра имитација гласа његовог оца: „Зашто не одете и кажете им, човече? Хајде, и однесите свој смрад далеко одавде!“

Човек се укочи, сузи очи, изгледало је да о нечему размишља, опусти се и поче да се смеје. Слегну раменима, извуче погрешно смештену књигу и оде с њом ка одељку за историју.

Лин Талбот уздахну. Протрља своје знојаве руке о бок панталона. Онда га изненада обузе пркос. Сети се великих људи из историје. Погледа око себе. Видећи да га нико не посматра, зграби Ајнштајнову књигу и склони је у унутрашњи џеп свог сакоа. Напусти овај одељак књижаре и пролазећи поред продавачицине тезге, заустави се да јој добаци осмех:

„Имате ли нешто од Кафке, молим вас?“

„Неки посебан наслов?“

„Преображење и друге приче“.

„Ја — не мислим да да. У сваком случају дозволите да —“

„Не мучите се. Само сам хтео —“

„Могли би ипак имати неки примерак.“

„У реду је. Доћи ћу неког другог дана. Мало се журим.“

„Да ли би волели да оставите своје име — у случају —“

„У реду је. Хвала.“

Поче да одлази.

„Хвала“, рече му госпођа иза њега. Глас јој је звучао тако мајчински и њена жеља да удовољи учинила је да се Лин осећао као издајник.

С вртоглавицом напусти продајну тезгу. Онда у одељак за магацине и часописе. Виде човека где разговара са једним другим Африканцем — помоћником у удаљеном углу. Гледали су га, смејући се. Лин је осећао врућину иза бутина. Сакри се иза једне беле девојке која се кикотала уз комични стрип. Погледа преко њеног рамена да види чему се смеје. Осећајући врући дах у потиљку свога врата, девојка се нагну напред и на страну да погледа Лина преко свог рамена. Искези му се, закикота се и кокетно одшета даље са Линовим славим пораженим осмехом који се укао за њом.

Лин Талбот се осећао ожалошћен. Стајао је ту неодлучан, плашећи се да се покрене, са гласовима родитеља, пријатеља, гласовима друштва — који су већ вриштали на њега.

Сада је у радњи било мрачније. Или је то било само у његовом уму? То га је плашило. Помисли да оде напоље кроз најближи излаз али му реч „поражен“ клизну у мозак. Натера самога себе да потражи човека (да се увери да овај други пут није био виђен, да среди рачуне?) пре него што оде.

Виде човека како га посматра и Лин се спреми за борбу. С празним у стомаку. Лицем у лице. Сада или никада.

Лин прогута, приђе ближе човеку, исправи рамена и упита: „Имате ли неку књигу од Хенри Цемса?“

Човек га одмери од главе до пете, насмеја се и рече: „Желите ли да купите неку књигу?“ Било је то сувише гласно да би Лин могао да пропусти импликацију, и то га наљути: „Зар бих вас питао да не желим да купим?“

Човек подиже поглед. Чинило се да гуши осмех — Лин није могао да ћути и рече: „Ако би изволели да одете код оне тезге тамо и питате госпођу...“

Лин скочи у напад: „Питати? Не знате ништа до своје кржаве смрдљиве гузице... а говорите да ми помогнете! Кад не можете ни самом себи помоћи!“ И пре него што је човек могао да одговори или било шта да каже, Лин се отетура ка широком излазу за белце. Обазриво погледа иза себе. Човек је и даље гледао за њим. Лин је одуговлачио с изласком да покаже човеку да га се ни мало не плаши.

Међутим, једном напољу, убрза корак.

Било је сунца и смеха на авенији Станли. Лин је ходао низ авенију, осећајући у свом џепу књигу као медаљу за тешко добијену битку. Књига му заиста није била потребна. Али му је било потребно да поврати неки изгубљени део самога себе.

У Првој улици скрете на север да ухвати аутобус кући у Маунт Плесенту.

„Помислио сам да би могла да вам буде потребна моја помоћ.“

Лин се укочи. Човек је сада био тачно испред њега.

Саобраћајни полицајац прође поред на свом моторциклу. Људи су пролазили поред не обраћајући уопште пажњу на њих двојицу. Није то била неуобичајена сцена: белац који разговара са униформисаним црн-

цем. Нико не би посумњао у однос. Али је Лин осећао да они већ знају. Помисли да види нешто као неопростиво хладно око старе госпође су-сетке... није био сигуран. Али је свакако изгледало као стара Гђа Браун. Викати у помоћ? Било је усред дана, касно јутро без облачног октобра... и ништа се није десило. Нико није видео никакву гужву која би од човека направила депароша. Напротив, овај човек је изгледао пристојан (сувише пристојан, до ђавола с њим!) свеже обријан, подшишан, и тај радни мантил који је јасно говорио за кога ради.

Више је људи прошло поред. Девојка које се није могао да сети рече, „Здраво, Лине!“ Говорила је са једним од оних људи с двоструким под-братком које је Лин увек повезивао са својим оцем: богати индустрија-лац код кога нема шале. Вероватно њен отац. *Али ко је она, у сваком случају?*

„Мислим да вам је моја помоћ потребна,“ рече човек. Није ни мо-лио нити убеђивао. Пародија на ББЦ енглески глас погоди Лина у жи-вац.

Човек је био сувише супериоран.

„Иди до ђавола, човече!“

Човек одмахну главом и рече: „Ако ми дате књигу рећи ћу газди да сте се уплашили, испустили књигу и побегли.“

Оно што је човек говорио, Лин схвати тужна срца, јесте да би ње-гов газда одмах помислио да је лопов бедни депарош Африканац који се сместа уплашио, испустио оно што је украо и забио се у неку мрачну пр-љаву рупу. Лин се осети као последњи олош на свету. Осети се напу-штен.

Онда му сину мисао и скоро узвикну од радости на њену једностав-ност. Поче да се смеје. Зашто није помислио на то раније? Наравно... ови људи... зато човек није викао по полицајца. Мисао на полицајца је плашила и говно у њима. Наравно... Лин је сада уживао.

„Где би продали књигу кад бих вам ја дао?“

Човек је зурio у њега, не разумевајући: „Где бих...?“

„Хајде. Не правите се наивним. Познајем ја вас. Желите да вам дам књигу, онда је продајете једном од својих образованих људи у гра-ду, није ли тако? Ваш газда вам не даје много, зар не? Недовољно да по-шаљете једнаесторо деце доле у Харари у школу, хм? Недовољно да на-храните своје две жене и купите својим швалеркама неке јевтине ђинђуве и месингане гривне у Индијским радњама?“

„Не разумем о чему говорите“, човек јасно збуњен, али не упла-шен.

„О не, знате ви веома добро о чему ја говорим. Говорим о вама, вашем газди — колико сте зарадили на њему иза његових леђа — и поли-ција. Ја сам из ЦИД. Ваш газда нам је рекао све о вама и ми смо само темпирали наше време. Мислите да сте веома паметни, зар не? Мисли-те...“

Лин прекиде. Бели полицајац је пролазио. Човек је изгледао као да није слушао шта Лин говори.

Сада он рече: „Мораћете да се најпре легитимишете, онда можете да ми ставите лисице и онда ћемо отићи код мог газде да проверимо ва-шу причу.“

Човеков глас се стално повишавао при свакој речи. Лин је ћутао. Полицајац је био сувише близу ради утехе. Ћутао је док полицајац није био ван домашаја гласа.

Човек рече: „Да ли ћете ми дати књигу коју сте украли или не?“ Група пешака се заустави да зури.

Лин направи корак као да пође даље али се човек постави одлучно испред њега.

Лин погледа околу. Још више људи, „Слушајте“, рече, „даћу вам десет центи за књигу. У реду?“

Човек одмахну главом.

„Двадесет центи? Хајде. Купите својој девојци перле или нешто.“

Лин пружи двадесет центи човеку, играјући се с њима, покушавајући да покаже човеку колико су прави, како добро хватају светло, шта би то значило у његовом животу.

Човек поново одмахну главом. „Нисам јео украдене ствари целог свог живота и нећу почети ни данас. Ви тамо горе сте ти који се бринете о мањку који ће ова књига направити у вашим трбусима, не ја.“

Група заинтересованих белих жена се заустави да слуша.

Лин поче да виче: „Хоћете ли да позовем полицију?“

Човек испружи руку и рече: „Дајте ми књигу.“

Лин покуша да гурне новац у човекову руку и овај повуче руку.

„Не желите новац, а?“ Лин је био очајан. „Ево узмите га!“ Баци новчић код човекових стопала. Како је то урадио, био је свестан како се лица која су гледала згушњавају, приближавају. Хтео је да побегне али није могао. „Хајде, дигните га!“

Човек се не би зауставио да подигне новац.

Један глас рече. „Копиле је покушало да вас покраде?“

Човек погледа околу и виде многа огорчена бела лица. Било је веома мало црнаца околу. Слегну раменима, насмеја се и поче да се удаљава. Није чак ни погледао натраг у новчић, сада минијатурно сунце на тротоару.

Лин Талбот потрча, слепо, и није знао где иде.

Са енглеског превела:
НАДА ОБРАДОВИЋ

Чарлс Мунгоши је несумњиво најпознатији и најплоднији романописац, песник, писац позоришних комада из Зимбабвеа. Његов опус обухвата 9 књига на енглеском и на шона језику. Роман *Чекајући кишу* је прво објављен у Енглеској и 1975 награђен високом књижевном наградом. Тек после стицања независности је објављен у Зимбабвеу, 1983 и постао обавезна лектира за све школе и за факултете. Претходе му збирка прича *Долазак сушне сезоне* (1972), која је у Родезији била забрањена. Обе књиге су преведене на мађарски, немачки, бугарски, француски. Збирка песама *Млекација не разноси само млеко* је објављена 1981. Нова збирка од 9 прича *Неке врсте рана*, објављена 1980 доживела је друго издање 1983.

Из збирке *Неке врсте рана* је узета прича коју доносимо (1983).